

**Житомирський державний університет імені І. Франка
Навчально-науковий інститут філології та журналістики
Кафедра теорії та історії світової літератури**

ПОЛІЛОГ

№ 1

**Науково-публіцистичний
студентсько-викладацький збірник**

Засновано у 2013 р.

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2013**

УДК 82–92 : 82.09

Головний редактор

Володимир Єршов, доктор філологічних наук

Відповідальний секретар

Ольга Коржовська, кандидат філологічних наук

Редакційна колегія:

Галина Бондаренко, кандидат філологічних наук

Галина Соболевська, кандидат філологічних наук

Наталія Астрахан, кандидат філологічних наук

Зоя Ржевська, старший викладач

Вікторія Білявська, асистент

Катерина Мельник, асистент

Верстка, технічне редагування

Жанна Ганько

Затверджено на засіданні
кафедри теорії та історії світової літератури
(протокол № 9 від 30 травня 2013 р.)

Державна реєстраційна служба України. Свідоцтво про державну
реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія ЖТ № 184/561-Р від 04.04.2013 р.

ISSN 2311-1844

Адреса редколегії:

Житомирський державний університет імені Івана Франка.
10008. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, корп. 4, ауд 503.
e-mail кафедри: zar.liter@gmail.com

© «Полілог», 2013.

ISSN 2311-1844

З М І С Т

Володимир ЄРШОВ. СЛОВО ВІД РЕДАКТОРА	5
---	---

ЕЙДОС ЗАРУБІЖНОГО

ТЕКСТУ

Петро БІЛОУС

ЛІКУВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІТЕРАТУРИ	9
--	---

Анастасія БІЛОУС

РОМАН КАРЕЛА ЧАПЕКА «ВІЙНА З САЛАМАНДРАМИ» ЯК ЖАНР РОМАНУ-ПЕРЕСТОРОГИ	12
---	----

Юлія БІЛОШИЦЬКА

ОБРАЗ БУНТІВНОЇ ЛЮДИНИ В ПОВІСТІ ДЖЕРОМА СЕЛІНДЖЕРА «НАД ПРИРВОЮ У ЖИТІ»	18
--	----

Юлія БОЙКО

ЛИЦАРСЬКИЙ РОМАН «ТРИСТАН ТА ІЗОЛЬДА»: СВОЕРІДНІСТЬ ОБРАЗНОЇ СИСТЕМИ	26
--	----

Наталія БОРИСЕНКО

ОСОБЕННОСТИ ИНТЕРПРЕТАЦИИ ФАУСТОВСКОГО СЮЖЕТА В РОМАНЕ ТОМАСА МАННА «ДОКТОР ФАУСТУС»	35
---	----

Зоряна ГОЛОВЕЦЬКА

ПРОБЛЕМА АВТОРА ТА ЧИТАЧА ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ В РОМАНІ МИХАЙЛА БУЛГАКОВА «МАЙСТЕР І МАРГАРИТА»	41
---	----

Анна ГУБАРЕВА

ИНТЕРПРЕТАЦИЯ МОТИВОВ ЕМОЦИОННОГО СТАНУ ГОЛОВНИХ ГЕРОІВ У МІСТЕРІІ Д. Н. Г. БАЙРОНА «КАЙН»	50
---	----

Надія ЗАБОЛОЦЬКА

БІБЛІЙНІ РЕМІНІСЦЕНЦІЇ В РОМАНІ МИХАЙЛА БУЛГАКОВА «МАЙСТЕР І МАРГАРИТА»	57
---	----

Анастасія ЛАВРОВА

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОБРАЗУ ДИЯВОЛА: ВІД ТЕОЛОГІЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ ДО ХУДОЖНЬОЇ ПРАКТИКИ	66
---	----

Анастасія ЦЕРКОВНА

СИМВОЛІКА СМЕРТІ У ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ ЕДГАРА АЛЛАНА ПО	73
---	----

У ПРОСТОРІ ВОЛИНСЬКОГО ТЕКСТУ

Софія ГУЗЕНКО

«ЖИТЕЙСКИЕ ИСТОРИИ» В. С. КИРИЧАНСКОГО: ПРОБЛЕМАТИКА, СТИЛЬ, ЖАНРОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ	79
--	----

Анна ЄВПАК

ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ А. М. ЛІСОВСЬКОГО: ПОЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ПОЕЗІЙ	84
---	----

Марія ЕСАУЛОВА

ЛИРИЧЕСКИЙ ПОРТРЕТ ЖЕНЩИНЫ В ТВОРЧЕСТВЕ Г. Ф. БОНДАРЕНКО	91
---	----

Юліана КАЦЕМБА

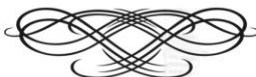
ХУДОЖНЯ ПАРАДИГМА ІНШОСТІ В «ЧОРНІЙ РАДІ» П. КУЛІША ТА «СПОГАДАХ СОПЛІЦИ» Г. ЖЕВУСЬКОГО	98
--	----

Ірина СТАРОВОЙТ

ХУДОЖНЯ ПРОЗА

Г. М. ЦИМБАЛЮКА: ПРОБЛЕМАТИКА
ТА ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ
(НА ПРИКЛАДІ ЗБІРКИ
«ЦІНА ПЕЧАЛІ») ..... 103**Аліна СТРОЦЬКА**ТИПОЛОГІЯ ТА СИСТЕМА ОБРАЗІВ
ВОЛИНСЬКИХ ГАВЕНД МІХАЛА
ЧАЙКОВСЬКОГО «ЗИМОВА НІЧ.
СПОГАДИ З ГАЛЬЧИНА»,
«ОСІННІЙ ДЕНЬ. СПОГАДИ З
ГАЛЬЧИНА» ТА «САВЕЛІЙ.
ПОЛКОВІ СПОГАДИ» ..... 109**СОБОР МУЗ:
ПОЕТИЧНА СТОРІНКА****Володимир БІЛОБРОВЕЦЬ** ..... 115**Галина БОНДАРЕНКО** ..... 116**Ольга ГАВРИЛОВА** ..... 117**Надія ЗАБОЛОЦЬКА** ..... 118**Ольга КОРЖОВСЬКА** ..... 119**Ольга КУЧУК** ..... 120**Антон ЛІСОВСЬКИЙ** ..... 121**Лілія МАСАН** ..... 122**Юлія МАРТИНЕНКО** ..... 123**Катерина МЕЛЬНИК** ..... 124**Ксенія МУЗИЧЕНКО** ..... 125**Марія РОЗБІЦЬКА** ..... 126**Леся САВЧУК** ..... 127**Аксінья СІНЬКО** ..... 128**Віра СМОЛЯР** ..... 129**Марина СУПРУНЕНКО** ..... 130**Микола ТИМОЩУК** ..... 131**Марія ХОМЧУК** ..... 132**Даша ШАБАЛІНА** ..... 133**Надія ШАНЮК** ..... 134**Марія ШОМКО** ..... 135**Леся ЯНЧЕВСЬКА** ..... 136**5-й ПОВЕРХ****Вікторія БІЛЯВСЬКА**ОБ'ЄДНАНІ ІМЕНЕМ ЮЗЕФА ІГНАЦІЯ
КРАШЕВСЬКОГО 138**PERCONTATIO:
ІНТЕРВ'Ю****Катерина МЕЛЬНИК.**«ПО СЕКРЕТУ» З ОЛЬГОЮ
КОРЖОВСЬКОЮ.*Percontatio* ..... 141**ХРОНІКА КАФЕДРИ**

2011 – 2013 рр. 147

СИМВОЛІКА СМЕРТІ У ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ ЕДГАРА АЛЛАНА ПО

У статті досліджується символіка смерті у поетичній творчості Едгара Аллана По. На основі аналізу перших трьох збірок письменника простежуються зміни у тенденціях змалювання мотиву смерті, еволюція його світоглядного підґрунтя та розширення власне символів, за допомогою яких Едгар По зображує світ живих і світ мертвих. Зроблена спроба класифікувати мортальні символи у групи в залежності від їх належності до відповідної сфери буття.

Проблема символіки смерті у дихотомічній єдності із життям є мало дослідженою і трапляється у вигляді окремих вкраплень у ряді наукових праць: серед них монографія Ю. Ковальова «Едгар Аллан По. Новеліст і поет», І. Вінтерс «Edgar Allan Poe: A crisis in the history of American obscurantism» («Едгар Аллан По: криза в історії американського обскурантизму»), К. Хейнс «Едгар Аллан По. Його твори та вплив», Л. Карасев «Маятник Едгара По» (стаття у журналі «Вопросы философии»), Б. Зіммермен «Едгар Аллан По. Риторика і стиль» та інші.

Поетичний доробок Едгара Аллана По (1809 – 1849) достатньо невеликий і складається із двох поем та декількох десятків поезій, які письменник публікував протягом усього свого життя, виданих чотирма поетичними збірниками. Його творчість відповідає та знаходиться у межах романтичних традицій світового романтизму, правда, в його яскраво вираженій американській реінтерпретації. На початку поетичного дебюту майбутній геній американської літератури здебільшого наслідував античних та європейських авторів [4, с. 194–208], проте впродовж подальших мистецьких пошуків вибудовував не тільки й не стільки відмінну й оригінальну естетичну концепцію і модель поетичного світу, але й створив особливий власний химерний світ, у змалюванні якого, як і більшість романтиків свого часу, тяжів до використання та переосмислення традиційної художньої символіки.

Мотив смерті на початку творчого шляху художника слова не виділяється так чітко, як у його зрілій поетичній творчості, проте вже наявний та простежується у відображенні настроїв ліричних героїв, їхній самотності, відчуженості та безвиході. У другій строфі орієнтальної поеми «Тамерлан» зустрічається перша згадка про смерть:

The gay wall of this gaudy tower	Яскрава стіна цієї крикливої вежі
Grows dim around me – death is near.	Стає тьмяною – смерть поблизу.*
[10, с. 5].	

У сакраментальній сповіді головного героя, згідно з гегелівською концепцією єдності протилежностей, яка лягла в основу європейського романтизму, зловісного образу набувають і світлі сторони буття, які нерозривно (діалектично) пов'язані з її темною стороною. На фоні наближення смерті вони тьмяніють, тісно переплітаються та взаємодіють із демонічною силою:

That hatred portion, with the	Та ненависна доля зі славою
fame,	разом,
The wordly glory, which has shown	Всесвітня слава, яка була
A demon-light around my throne,	показана
Scorching my sear'd heart with the	Демонічним світлом навколо
pain	трону,
Not Hell shall make me fear again.	Спаляючи моє шукаюче серце
[10, с. 12].	болем,
	Не пекло знову змусить мене
	боятися.

Проте варто зауважити, що настрої поеми наскрізь життєствердні. І хоча ліричний герой і згадує минуле із тугою та болем, але провідне місце в поемі займають мотиви профетизму в їх суто романтичному забарвленні. Е. А. По наполегливо та послідовно інтерпретує життя як постійну битву, війну із навколишнім світом, зі своїми власними почуттями, які викликають подібні баталії.

And the deep thunder's echoing	І глибокий громоподібний рев
roar	ехом
Came hurriedly upon me, telling	Швидкоплинно звалився на мене,
Of war, and tumult, where my	розповідаючи
voice,	Про війну і бунт, де мій голос,
My own voice, silly child!	Мій власний голос, дурне дитя!
Was swelling	Здійнявся
(O how would my wild heart	(О, як моє дике серце раділо
rejoice	І стрибало у мені в плачу)
And leap within me at the cry)	Крик-плач перемоги!
The battle-cry of victory!	
[10, с. 13].	

Потік, нашарування символічних образів використовується автором для підсилення настроїв вічної боротьби та прагнення до перемоги життя та любові. Велике значення у подібній архітектонічній побудові

---

* Тут і далі переклад з англійської на українську мову – А. С. Церковної.

тексту відіграє уособлення природи, яка є не стільки тлом, на якому розгортається дійство, скільки набуває символічних властивостей, що мають проблемну значущість та профетичний підтекст. Як і у багатьох романтиків, у Е. А. По вона наскрізь символічна. Роздуми про кохану застають героя на самоті на лоні природи: «on the mountain peak alone» [10, с. 13] («на самоті гірської вершини»). Символами життя-боротьби виступають не тільки самотні гірські вершини, але і штормові вітри: «the bodiless spirits of the storm» [10, с. 12] («безтілесні духи шторму»). Спокій та сонячні дні для ліричного героя скороминучі, як і саме життя, на зміну якого приходить самотність та смерть:

The sunshine, and the calm – the ideal	Сонячне світло і спокій – ідеал
And fleeting vanities of dreams, Fearfully beautiful!	І скороминуча суєта мрій, Страшенно красиві!

[10, с. 14].

Наступною поетичною збіркою Е. А. По стала видана у 1829 році «„Аль Аарааф“, „Тамерлан“ та інші вірші», яка крім радикально переробленого «Тамерлана», містила нову поему «Аль Аарааф», а також деякі з віршів з попередньої збірки («Озеро», «Духи мертвих» та ін.), сонет «До Науки» та п'ять нових ліричних мініатюр [2, с. 71].

Едгаровський Аль Аарааф хоча і був суто потойбічним атрибутом іншого світу, назвою так званого ісламського чистилища, проте зовсім не схожий на образи зі світу мертвих. Не дарма автор розміщує «свій» Аль Аарааф на зірці, яка мало нагадує світ померлих. У міфологічному сенсі автор потрактовує смерть як певне покарання, кару за якийсь вчинок. У цьому випадку людина потрапляє до певного місця, у якому на неї чекатимуть муки та розплата за свої провини. Якщо ж життя людини правильне, то воно після смерті винагороджується перенесенням її до раю. У таких причинно-наслідкових зв'язках і трактується синкретизм життя та смерті [3]. Виступаючи дихотомічною парою, життя та смерть мають кардинально відрізнитися. Проте у світі, який створює Е. А. По, смерть – це лише граничний вияв людського існування, те через що людина набуває можливості пізнати ідеал вічної краси (ідея, яка, на думку Ю. Ковальова, є визначальною для творчості письменника). Смерть у творчості Е. А. По не фізичний кінець людського буття, вона має значно ширший аспект. Смерть як спасіння, як прощення, навіть як нагорода, як одна зі сходинок до кращого світу.

На ранньому етапі творчості Е. А. По співіць життя, але аж ніяк не смерті. Атрибутика світу живих присутня у його творах цього періоду в набагато ширших рамках (природа, космічні тіла, кольори тощо), та навіть сама смерть є своєрідним символом життя, його продовженням.

Збірка «Вірші», яка з'явилася на світ у 1831 році та була присвячена «американському корпусу кадетів», з якого тільки-но був відрахований автор, знаменує великий крок вперед. Більшість раніше написаних віршів зазнали радикальних переробок [6, с. 386]. Характерним не тільки для Е. А. По, але і для романтиків у цілому була проблема

зображення міста мертвих, якої торкається поет у своєму вірші «The Doomed City» («Приречене місто»). У пізнішій редакції 1845 року Е. А. По змінює назву на «The City in the Sea» («Місто серед моря»). У цій поезії митця смерть постає як жива істота. Це вже не таємнича категорія, яка простежується у низці образів та символів, а головний персонаж вірша.

Lo! Death hath rear'd himself a	Де Заходу околиці тьмяні
throne	Є дивне місто в океані.
In a strange city, all alone	Там Смерть собі воздвигала
[9, с. 78].	трон
	[5, с. 441].

Поет продовжує розгортання картини пригнічування атмосфери міста смерті. Тут навіть море, яке раніше могло символізувати боротьбу та життя, наскрізь пронизане жахливою тугою та мертвим спокоєм («the melancholy waters lie»), яка чимсь перегукується з поемою «Сказання про Старого Морехода» С. Кольріджа, поглиблюючи проблематику смерті та покарання.

У репертуарі символічних значень, змістовності та потрактувань символів був й символічний мотив сну, який наближає його та, власне, й поріднює його з мотивом смерті. Сон у ієрархії парадигми символів Е. А. По був центральним для низки його поезій, однією з яких є мініатюра «Irene» («Заснулий»). Цього разу поет описує напівсмерть-напівсон своєї коханої. Сам письменник писав про цей вірш наступне: «In the higher qualities of poetry, it is better than «The Raven» – but there is not one man in a million who could be brought to agree with me in this opinion» [11, с. 522] («У вищій категорії поезії це краще, ніж „Ворон“, але не знайдеться жодної людини, яка змогла б підтримати мене у цій думці»). У поетичному світі Е.А. По художній образ дівчини ніби знаходиться у якомусь чарівному світі, так званому царстві сну. Усе у тексті цієї поезії сонне, мляве, ніби нереальне, позбавлене будь-якого руху, окрім ледве примітного гойдання. Мотиви заколисування та сонливості тут ключові у відтворення атмосфери непорушного невизначеного жаху, який пов'язаний із неминучістю дивного стану ліричної героїні.

The rosemary upon the grave –	Схилилась ружа на могилі,
The lily lolls upon the wave –	І загортає у туман
And million bright pines to and fro,	Руїна вирви давніх ран.
Are rocking lullabies as they go,	На Лету схожий сонний
To the lone oak that reels with	став
bliss,	Поглянь! Тривожно
Nodding above the dim abyss.	задрімав,
[9, с. 78]	Його нікому не збудить!
	[5, с. 439]

Поезія «Заснулий» позбавлена жахливого передчуття смерті. У ній життя виступає гнітючим та неможливим місцем для краси, тому той напівпримарний світ сну-смерті є оптимальним для коханої Ірен.

Реальний світ тут більш сповнений примар та жахів, аніж світ потойбічний, а тому життя та смерть у «Irene» тісно сплітаються в єдину систему образів, які зображують дивний абсурдний світ, у якому, на думку поета, краще спати (померти), ніж спостерігати страшні картини ночі, і який він любив називати «екстравагантність» або «арабеска» [7, с. 390].

У збірці «Вірші» стає очевидним тенденція американського поета до зображення тем неминучого кінця людського існування. Е. А. По зображує смерть у різних її проявах: чи то як окрему істоту, наділену владою («Місто серед моря»), чи то як дивний сон-марення («Заснулий»), чи у власне своїй подобі як кінця людського існування («Пеан»). З'являються також і традиційні для поетичної творчості письменника мотиви смерті коханої, звична для романтиків кладовищенська атрибутика, започаткована ще Томасом Греєм та Едвардом Юнгом (смерть, оплакування, сон, нічні спостереження, нічні пейзажі та селенологічні мотиви).

Аналізуючи поетичну творчість Е. А. По, варто зазначити, що символи, які застосовує майстер художнього слова для зображення мотивів смерті, можна умовно таксономіювати у певні групи, серед яких може бути група явищ, що пов'язані із життям природи (зміна дня та ночі, стихії, морські хвилі); станів, у яких перебуває людина (сон, марення, кошмари); кольорів (чорний, тьмянний, блідий, червоний); звуків навколишнього світу (поки це лише тиша). Згодом життєствердні протетичні настрої у його поезіях простежуються ще більш неявно і подекуди присутні лише у почуттях ліричного героя, який лишається єдиним атрибутом світу живих, що знаходиться у чужому та хиמרному світі мертвих. Символіка профетизму у поетичному доробку Е. А. По скупіша. Химерність його художнього світу проявляється у багатогранності зображуваної поетом смерті, але одноманітності життя.

Зображення смерті Е. А. По не можна трактувати однозначно як кінець людської екзистенції. Її зображення, як це не парадоксально звучить, є глибоко естетизованим, свідомим та пофарбованим у романтичні шати експресивного образу-символу. Беручи за основу поетичного дискурсу тяжіння до пошуку абсолютної краси, що було притаманно будь-якому митцю поетичного слова доби романтизму, поетичний світ Е. А. По тотожний пригодницькому світу мандрівника, який мріє відвідати та пізнати різні світи, зазирнути у таємниці свідомого й підсвідомого, реального та ірреального. Певна річ, що мотив смерті у цьому контексті давав романтикам, Е. А. По у тому числі, необмежені можливості поетичної експресивності, естетизму та, безперечно, новаціям. Для американського «блукача» не було розподілу на жакливе та прекрасне, в його ліриці воно суцільно переплітається та гармонізується. Саме тому варто зазначити, що категорія смерті у Е. А. По виокремлюється в особливу категорію саме естетичного плану, позбавлену усілякого іншого морального чи етичного підтексту.

**А. Церковная. Символика смерти в поэтическом творчестве
Эдгара Аллана По.**

В статье исследуется символика смерти в поэтическом творчестве Эдгара Аллана По. На основе анализа первых трех сборников писателя рассматриваются изменения в тенденциях изображения мотива смерти, эволюция его мировоззрения и расширения собственно символов смерти, при помощи которых Эдгар По открывает читателю мир живых и мир мертвых. Сделана попытка классифицировать моральные символы в группы в зависимости от их принадлежности к определенной сфере бытия.

A. Tserkovna. The symbolism of death in the poetry of Edgar Allan Poe.

In this article the author analyzes the symbolism of death in the poetry of Edgar Allan Poe. Some changes in tendency of description of the death motive, evolution of his outlook and expansion of the symbols which are used to describe the world of life and the world of death are studied in the article on the basis of the writer's first three editions. There is a try to classify all the symbols which Edgar Poe used in his poetry according to there existing in some branches of life.

Список використаної літератури

1. Галич О. Теорія літератури: підручник. – К. : Либідь, 2006. – 488 с.
2. Ковалев Ю. В. Эдгар Аллан По. Новелист и поэт: монография. – Л. : Художественная литература, 1984. – 296 с.
3. Кучер Л. Феномен смерті як об'єкт історико-філософського аналізу // – Електронний ресурс : Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdakk/2010_2/6.pdf
4. Пригодій С., Горенко О. Американський романтизм. Полікритика. – К. : Либідь, 2006. – 440 с.
5. По Е. А. Провалля і маятник / упоряд. текстів К. Шахова. – Харків : Фоліо, 2006. – 478 с.
6. Спиллер Р. Литературная история США : В 3 т. – М. : Прогресс, 1977.
7. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – 415 с.
8. Poe Edgar. AlAaraaf, Tamerlane, and Minor Poems. EdgarPoe. – Baltimore : Hatchand Dunning, 1829. – 37 p. – Електронний ресурс : Режим доступу: <http://www.eapoe.org/works/editions/taopcvrs.htm>
9. Poe Edgar. Poems. – New York : Elam Bliss, 1831. – 127 p. – Електронний ресурс : Режим доступу: <http://www.eapoe.org/works/editions/poems.htm>
10. Poe Edgar. Tamerlane and Other Poems. – Boston, 1827. – 71 с. – Електронний ресурс : Режим доступу: <http://www.eapoe.org/works/editions/taop.htm>
11. Quinn A. H. Edgar Allan Poe. A critical Biography. – N. Y., 1969. – 804 p.